

Sveriges officiella statistik 2021, del 2

Utvärdering av den officiella statistikens kvalitet

Sveriges officiella
statistik

Sveriges officiella statistik 2021, del 2. Utvärderingen av den officiella statistikens kvalitet

Producent SCB, Statistiska centralbyrån
Myndighetsledningen/staben
701 89 Örebro
010 – 479 40 00

Förfrågningar Mikael Schöllin
010 – 479 68 99
mikael.schollin@scb.se

Du får kopiera och på annat sätt mångfaldiga innehållet.
Vi vill dock att du uppger källa på följande sätt:
Källa: SCB, Sveriges officiella statistik 2021, del 2. Utvärderingen av den officiella statistikens kvalitet

Official Statistics 2021, Part 2. Evaluation of the Quality of Official Statistics

Producer Statistics Sweden, Executive Office
SE-701 89 Örebro, Sweden
+46 10 479 40 00

Enquiries Mikael Schöllin
+46 10 479 68 99
mikael.schollin@scb.se

You may copy and otherwise reproduce the contents in this publication.
However, remember to state the source as follows:
Source: Statistics Sweden, Official Statistics 2021, Part 2. Evaluation of the Quality of Official Statistics

URN:NBN:SE:SCB-2022-X43BR2202_pdf

Denna publikation finns enbart i elektronisk form på www.scb.se
This publication is only available in electronic form on www.scb.se

Förord

SCB har i uppgift att utveckla, framställa och sprida officiell statistik och annan statlig statistik samt att samordna systemet för den officiella statistiken. SCB ska även verka för samarbete mellan de statistikansvariga myndigheterna (SAM).

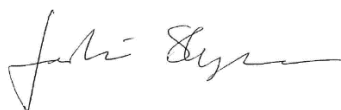
Enligt instruktionen för SCB ska SCB senast den 31 mars varje år lämna en rapport till regeringen om systemet för den officiella statistiken, med en analys av de utvärderingar av kvalitet som SAM ska göra enligt 13 a § förordningen (2001:100) om den officiella statistiken.

Rapporten för 2021 är uppdelad i två delar. Del 1 beskriver systemet för den officiella statistiken och denna del, del 2, är en analys av utvärderingen av den officiella statistikens kvalitet. Både del 1 och del 2 av rapporten tillgängliggörs samtidigt på Statistikmyndigheten SCB:s hemsida.

[Sveriges officiella statistik 2021, del 1. Årsrapport](#)

Jag vill rikta ett stort tack till alla medverkande statistikansvariga myndigheter för ett gott samarbete som resulterat i 2021 års rapport.

SCB i mars 2022

Joakim Stymne
Generaldirektör SCB och ordförande i Rådet för den officiella statistiken

Innehåll del 2

Förord	3
Sammanfattning	5
1. Inledning	6
1.1. Bakgrund	6
1.2. Målpopulation, statistikområden och produkter	7
1.3. Förutsättningar för utvärderingen och läsanvisningar	7
2. Analys	11
2.1. Generellt om den officiella statistikens kvalitet	11
2.2. Kvalitet i termer av kvalitetsbegreppets huvudkomponenter	12
2.3. SCB:s slutsatser och förslag till förbättringsåtgärder	23
Referenser.....	28
Tabellbilaga 1 Statistikområde.....	30
Läsanvisningar till tabellerna om statistikområden	31
Tabellbilaga 2 Statistikprodukt	34
Läsanvisningar till tabellerna om statistikprodukt.....	35
Evaluation of the Quality of Official Statistics 2021 – Part 2	42
Summary	42

[Sveriges officiella statistik 2021, del 1. Årsrapport](#)

Sammanfattning

Enligt 13 a § förordningen (2001:100) om den officiella statistiken ska de statistikansvariga myndigheterna (SAM) var och en inom sitt statistikområde utvärdera den officiella statistikens kvalitet. Utvärderingarna för 2021 gjordes enligt SCB:s föreskrifter och allmänna råd (SCB-FS 2021:26) om utvärdering av den officiella statistikens kvalitet¹. Det av SCB föreskriftsreglerade kvalitetsbegrepp för officiell statistik är av central betydelse för utvärderingen².

Det överordnade syftet med utvärderingen är att stärka regeringens möjlighet att övergripande följa och bedöma kvaliteten i den officiella statistiken. Ett annat syfte är att SAM kan göra en systematisk genomgång av statistikens kvalitet och några viktiga faktorer som har betydelse för denna kvalitet.

Sammantaget utifrån 2021-års resultat har kvaliteten i den officiella statistiken förbättrats på en övergripande nivå jämfört med föregående utvärdering. SCB:s bedömning av utvecklingen jämfört med föregående utvärdering uppdelat per kvalitetskomponent visar att:

- **Relevans** (statistikens innehåll) har förbättrats
- **Tillförlitlighet** har förbättrats något
- **Aktualitet och punktlighet** är i stort sett oförändrad
- **Tillgänglighet och tydlighet** har förbättrats något
- **Jämförbarhet och sammanvändbarhet** har förbättrats något

Liksom tidigare år noterar SCB allvarliga brister i SAM:s förståelse och förmåga att formulera kvalitetskrav utifrån statistikens ändamål. De av SCB vidtagna åtgärder 2021 var otillräckliga. Nyttan med utvärderingen begränsas därmed för SAM och svårigheter finns för SCB att kunna analysera och dra slutsatser från resultaten.

Förbättringar i utvärderingsformulären behövs på kort sikt och på längre sikt, förändringar i själva utvärderingsansatsen för att skapa en mer dynamisk och proaktiv utvärdering. SCB behöver stärka det statistiska ledarskapet inom systemet för den officiella statistiken och ger mer råd och stöd till SAM i principiella frågor om statistikens kvalitet.

¹ [Statistiska centralbyråns föreskrifter och allmänna råd om utvärdering av den officiella statistikens kvalitet; \(scb.se\)](https://scb.se/statistiska-centralbyrans-foreskrifter-och-allmanna-rad-om-utvardering-av-den-officiella-statistikens-kvalitet/)

² [SCB:s föreskrifter \(SCB-FS 2016:17\) om kvalitet för den officiella statistiken](#)

1. Inledning

1.1. Bakgrund

Enligt 13 a § förordningen (2001:100) om den officiella statistiken (statistikförordningen) ska de statistikansvariga myndigheterna (SAM) var och en inom sitt statistikområde utvärdera den officiella statistikens kvalitet. Förordningen (2016:822) med instruktion för Statistiska centralbyrån meddelar att SCB varje år ska lämna en rapport med en analys av SAM:s utvärderingar av kvaliteten.

Utvärderingen har gjorts årligen sedan 2017 enligt SCB:s föreskrifter (SCB-FS 2017:8) om utvärdering av den officiella statistikens kvalitet. Sedan den 1 oktober 2021 är dessa föreskrifter ersatta av SCB:s föreskrifter och allmänna råd (SCB-FS 2021:26) om utvärdering av den officiella statistikens kvalitet. Uppgifterna från SAM insamlas med hjälp av de två frågeformulär – ett för statistikområde och ett för statistikprodukt – som ingår som bilagor till föreskrifterna. Enligt SCB:s allmänna råd bör SAM vid tillämpningen av föreskrifterna ta stöd av SCB:s utvärderingshandbok.³ De nya föreskrifterna togs fram i syfte att underlätta för SAM att göra utvärderingen.

Vid utvärdering av kvaliteten i den officiella statistiken är det kvalitetsbegrepp som meddelas i SCB:s föreskrifter (SCB-FS 2016:17) om kvalitet för den officiella statistiken av central betydelse. Av dessa föreskrifter följer att statistikens kvalitet ska beskrivas med utgångspunkt i fem huvudkomponenter (*Relevans, Tillförlitlighet, Aktualitet och punktlighet, Tillgänglighet och tydlighet* samt *Jämförbarhet och sammanvändbarhet*).⁴

Det överordnade syftet med utvärderingen är att stärka regeringens möjlighet att övergripande följa och bedöma kvaliteten i den officiella statistiken. Detta utifrån denna årliga rapport som SCB lämnar, för samtliga SAM:s räkning, till regeringen med en analys av utvärderingarna.

Ett annat viktigt syfte är att SAM, var och en inom sitt statistikområde, får möjlighet att göra en systematisk genomgång av statistikens kvalitet och några viktiga faktorer som har betydelse för denna kvalitet. Resultat av en sådan genomgång kan utgöra input till SAM:s egna förbättrings-arbete och ett stöd i diskussioner med användare och beställare. Det kan exempelvis gälla brister i resurser eller framtidsytande åtgärder. Dessutom får SCB genom detta ett underlag i sitt arbete att ge råd och stöd till andra

³ [Utvärdering av den officiella statistikens kvalitet – en handbok, version 3 \(scb.se\)](https://scb.se/utvardering-av-den-officiella-statistikens-kvalitet-en-handbok-version-3)

⁴ Kvalitetsbegreppet för officiell statistik har koppling till de kvalitetskriterier som ska tillämpas enligt 3 a § lagen (2001:99) om den officiella statistiken samt till fem av de 16 principerna i [Riktlinjer för europeisk statistik \(European Statistics Code of Practice\)](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&code=sdg-10-10-1).

SAM i principiella frågor om den officiella statistikens kvalitet, vilket är en av SCB:s uppgifter enligt myndighetens instruktion.

1.2. Målpopulation, statistikområden och produkter

Målpopulationen för utvärderingen år 2021 avseende statistikområden avgränsades utifrån de 115 statistikområden som fanns i statistikförordningens bilaga i oktober 2021. Fyra av dessa statistikområden inkluderades dock inte i årets målpopulation på grund av att de vid tiden för utvärderingen var antingen helt nya eller vilande.⁵ Målpopulationen år 2021 utgörs därför av 111 statistikområden vilket är jämförbart med målpopulationen år 2020.⁶

Målpopulationen för utvärderingen år 2021 avseende statistikprodukter avgränsades i ett första steg till de produkter i SCB:s produktdatabas som var aktiva, utgör officiell statistik och tillhör i ett statistikområde som finns i statistikförordningens bilaga. Populationen avgränsades vidare i ett andra steg till de produkter för vilka det har offentliggjorts statistik under 2021. Antalet statistikprodukter som tillhörde målpopulationen år 2021 var 309 jämfört med 311 år 2020.

Målpopulationen varierar mellan åren genom att existerande statistikprodukter tas bort eller slås samman samt till följd av att nya statistikprodukter tillkommer. En annan anledning till variationen är att det avseende vissa produkter inte offentliggörs statistik varje år. Sedan år 2018 har totalt 370 produkter utvärderats, varav 248 varje år under perioden 2018–2021. Det betyder att cirka 80 procent av målpopulationen avseende statistikprodukter har varit konstant sedan 2018 vilket innebär att resultaten, med avseende på målpopulationen, har relativt god jämförbarhet över tid.⁷

Samtliga SAM har genomfört 2021-års utvärdering avseende sina statistikområden och statistikprodukter i enlighet med de två nya formulären.

1.3. Förutsättningar för utvärderingen och läsanvisningar

1.3.1 Kvalitetsbegreppet för officiell statistik

Centralt för utvärderingen av kvaliteten i den officiella statistiken är kvalitetsbegreppet för officiell statistik som nämndes inledningsvis. En viktig

⁵ Statistikområdena *Folkhälsans utveckling* och *Smittskydd* för vilka Folkhälsomyndigheten ansvarar är helt nya inom det nya ämnesområdet Folkhälsa. Inga statistikprodukter hade anmälts till oktober 2021.

Statistikområdet, *Film*, för vilket Myndigheten för Kulturanalys ansvarar, är nytt inom ämnesområdet Kultur och fritid. Ingen statistikprodukt hade anmälts till oktober 2021

Statistikområdet, *Miljöbalkens tillämpning*, för vilket Naturvårdsverket ansvarar inom ämnesområdet Kultur och fritid är vilande i avvaktan på en översyn av innehållet.

⁶ Se tabellbilaga 1, tabell 0a

⁷ Se tabellbilaga 2, tabell 0b

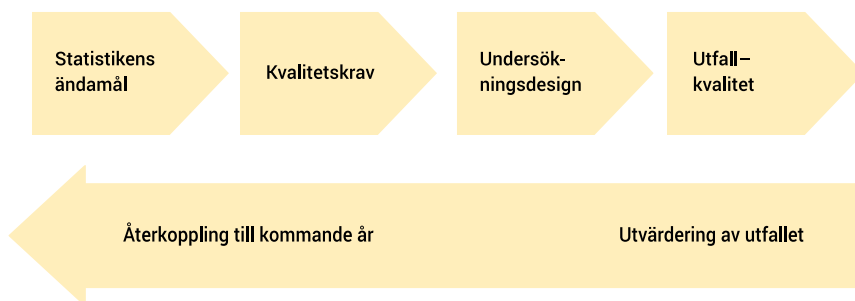
förutsättning för SAM att genomföra utvärderingen som tänkt är en grundläggande förståelse för kvalitetsbegreppet vars fem huvudkomponenter är följande:

1. Relevans (statistikens innehåll),
2. Tillförlitlighet,
3. Aktualitet och punktlighet,
4. Tillgänglighet och tydlighet,
5. Jämförbarhet och sam användbarhet.

1.3.2. Ett cykliskt arbetssätt

En utgångspunkt för utvärderingen är dess cykliska arbetssätt vilket framgår av själva utvärderingsformulären och ännu tydligare i utvärderingshandboken. Det cykliska arbetssättet speglar även den process som följs för att framställa officiell statistik, oavsett vilken typ av undersökningen som det handlar om.

Av figur 1 framgår att statistikens ändamål, kvalitetskrav, undersökningsdesign och utfallet av statistikframställningen kan ses som fyra länkar i en kedja. Ändamålet ger, i princip, upphov till krav på kvalitetskomponenterna. Undersökningens design ska, i princip, vara sådan att kvalitetskraven tillgodoses. Utfallet – den kvalitet som statistiken har – ska i princip vara enligt designen, men det kan bli något annorlunda.

Figur 1. Ett cykliskt arbetssätt

Källa: Utvärdering av den officiella statistikens kvalitet – en handbok, version 3.

Utfallet utvärderas i den löpande verksamheten. Erfarenheter och slutsatser används i kommande omgångar. Eventuellt formuleras ändamål, kvalitetskrav och undersökningens design om vilket kan bero på utvärderingens slutsatser eller på ändrade informationsbehov.⁸

Där det är relevant förekommer valda delar av Figur 1 i rapportens vänsterspalt för att koppla texten till det cykliska arbetssättet.

⁸ Se tabellbilaga 1, figur 2, samt tabellbilaga 2, figur 3, för det cykliska arbetssättet med hänvisningar till olika delar i formulären.

Statistikens
ändamål

Kvalitetskrav

Undersök-
ningsdesign

1.3.3. Att formulera kvalitetskrav

Arbetet med en statistisk undersökning börjar med att fastställa informationsbehov – de prioriterade behoven ska framgå av statistikens ändamål. Nästa steg är att designa undersökningen med hänsyn till formulerade kvalitetskrav. När ändamål och kvalitetskrav utformas och preciseras, måste kostnader, statistiksekretess och uppgiftslämnarvärda beaktas, utöver informationsbehoven. Hänsyn tas även till såväl nationella som internationella behov och standarder. EU-regleringar innebär exempelvis krav på statistikens innehåll och dess kvalitet, många ska ingå i datainsamlingen. Det kan finnas krav på statistikens tillförlitlighet.

Att sätta upp kvalitetskrav innebär att formulera miniminivåer för kvalitetskomponenterna. För att göra detta förutsätts en fungerande dialog mellan SAM och statistik användarna om deras informationsbehov och användningsområden för statistiken samt en ordentlig förståelse för kvalitetsbegreppet med dess huvudkomponenter.

Många hade tyckt att det hade varit en fördel med generellt formulerade kvalitetskrav avseende officiell statistik. Det är dock problematiskt att formulera generella kvalitetskrav eftersom de kan variera mellan olika användarbehov och olika typer av statistik. En rimlig tillförlitlighet kan variera mellan ämnesområden och mellan redovisningsgrupper med olika detaljeringsgrader. Att den officiella statistiken ska vara punktlig kan sägas, men en rimlig framställningstid varierar med statistikens innehåll, datainsamlingsmetod m.m. Användarbehoven ser olika ut för till exempel månadsstatistik med ett fåtal variabler och mer detaljerad årsstatistik.

En annan typ av generella kvalitetskrav skulle möjligen kunna formuleras för statistikframställningen med dess processer. Det skulle till exempel möjligen kunna gå att formulera ett tak för hur höga bortfallsandelar som kan accepteras med bibehållen kvalitet, men det är svårt eller omöjligt att sätta upp något allmängiltigt. För bortfall är effekter på skattningar det viktiga. De effekterna beror inte bara på bortfallsandelar utan även på hur representativa de svarande är och på vilken information som finns att tillgå för bortfallskompensation.

Det åligger därför varje SAM att avväga och prioritera bland kvalitetskraven för huvudkomponenterna som kan vara olika viktiga för olika statistik användare i förhållande till olika statistikprodukter. Ett exempel är när samhället förändras efterfrågas nya eller ändrade variabeldefinitioner. Samtidigt finns det, hos samma eller andra användare, behov av långa tidsserier. I det här fallet kan huvudkomponenten, Relevans, med underkomponenten Statistikens innehåll, stå mot huvudkomponenten, Jämförbarhet över tid. Ytterligare ett exempel på ett motsatsförhållande är mellan huvudkomponenterna Tillförlitlighet och Aktualitet och punktlighet.

1.3.4. Disposition och läsanvisning

I analysen som följer kommer vi först att säga något generellt om den officiella statistikens kvalitet utifrån vissa frågor och svar i utvärderingen. Sedan kommer vi att fördjupa analysen utifrån var och en av kvalitetsbegreppets fem huvudkomponenter. Slutligen kommer vi att dela några av SCB:s observationer och reflektioner samt dra slutsatser om vilka förbättringsåtgärder som behöver tas för att vidmakthålla kvaliteten i den officiella statistiken samt vidareutveckla den.

För en mer detaljerad sammanställning av svaren per fråga hänvisar vi till [Tabellbilaga 1 Statistikområde](#) respektive [Tabellbilaga 2 Statistikprodukt](#).

2. Analys

2.1. Generellt om den officiella statistikens kvalitet

En första och övergripande bild av årets utvärderingsresultat kan ges med hjälp av stegen i det cykliska arbetssättet.

Statistikens ändamål

92 procent av samtliga produkter (309) uppger att de har fullständiga eller vissa rutiner för att aktualisera och precisera statistikproduktens ändamål.⁹ Endast fem procent av samtliga statistikområdena (111) hade gjort ändringar i statistikens ändamål sedan föregående utvärdering.¹⁰

Kvalitetskrav

Kvalitetskrav finns formulerade utifrån statistikens ändamål enligt 84 procent av samtliga produkters svar (309).¹¹ De ställda kvalitetskraven uppges ha tillgodosetts av undersökningens design, helt eller delvis, av majoriteten av statistikprodukterna¹², dvs.

- 97 procent avseende Statistikens innehåll
- 95 procent avseende Tillförlitlighet
- 97 procent avseende Aktualitet och punktlighet
- 97 procent avseende Tillgänglighet och tydlighet
- 96 procent avseende Jämförbarhet och sammanvändbarhet

Undersökningsdesign

Sammantaget, om undersökningens design följdes vid statistikframställningen under utvärderingsåret svarades ja, helt eller delvis, för 99 procent av samtliga produkter (309).¹³

För 96 procent av samtliga produkter angavs att statistikens kvalitet sammantaget inte avvek från målsättningen i undersökningens design.¹⁴

Utfallskvalitet

För 17 procent av produkterna svarades att utfallet avseende kvalitet har sammantaget blivit bättre, 2 procent att den har blivit sämre och närmare 80 procent att kvaliteten inte skiljer sig från föregående utvärdering.¹⁵

Sammanfattningsvis och utifrån detta resultat, ser utvecklingen av kvaliteten i den officiella statistiken bra ut på en övergripande nivå. Bilden kan dock nyanseras och kompletteras med hjälp av en nedbrytning på olika

⁹ Tabellbilaga 2, tabell B1

¹⁰ Tabellbilaga 1, tabell A5

¹¹ Tabellbilaga 2, tabell B2

¹² Tabellbilaga 2, tabell B3a

¹³ Tabellbilaga 2, tabell B4

¹⁴ Tabellbilaga 2, tabell B6

¹⁵ Tabellbilaga 2, tabell B8

kvalitetskomponenter. Detta kan ge insyn i olika bakomliggande brister och även insikt om lämpliga förbättringsåtgärder.

Analysen som följer kommer att struktureras enligt de fem huvudkomponenter som tillhör kvalitetsbegreppet för officiell statistik.

2.2. Kvalitet i termer av kvalitetsbegreppets huvudkomponenter

Det framgår av SCB:s kvalitetshandbok¹⁶, att kvalitetsbegreppet för officiell statistik anger olika egenskaper för statistiken. Hur god statistikens kvalitet är beror på hur statistiken används. Det är i första hand användaren som gör bedömningen. Kvalitetsbegreppet ska vara utgångspunkten för att beskriva statistikens kvalitet vid utveckling, framställning och spridning av officiell statistik¹⁷ och är centralt även vid utvärdering av kvaliteten.¹⁸

Kvalitetsbegreppets huvudkomponenter visas nedan i Tabell 1. De utvärderingsfrågor som redogörs i tabellen avser tre av länkarna i [Figur 1](#): Kvalitetskrav, Undersökningsdesign och Utfall – kvalitet.

Tabell 1. Kvalitetskrav, undersökningsdesign och utfall av statistikens kvalitet per huvudkomponent enligt kvalitetsbegreppet

Huvudkomponent	B3. Tillgodosåg undersökningsdesignen kvalitetskraven?		B5. Avvek statistikens kvalitet från målsättningen i designen?		B7. Skiljer sig statistikens kvalitet från föregående utvärdering?	
	Ja, helt	Ja, delvis	Ja, till det bättre	Ja, till det sämre	Ja, till det bättre	Ja, till det sämre
Relevans (Statistikens innehåll)	89%	8%	5%	3%	14%	1%
Tillförlitlighet	81%	14%	4%	3%	9%	3%
Aktualitet och punktlighet	88%	9%	1%	3%	6%	3%
Tillgänglighet och tydlighet	89%	8%	3%	1%	12%	1%
Jämförbarhet och sammanvändbarhet	80%	17%	1%	3%	8%	4%

Källa: Tabellbilaga 2, tabellerna B3a, B5 och B7.

De komponenter som ligger högst i att helt tillgodose kvalitetskraven i undersökningsdesignen (B3) var Relevans (Statistikens innehåll) samt Tillgänglighet och tydlighet. Dessa komponenter ligger också högst avseende de andra två frågorna om statistikens kvalitet blev bättre än designen (B5) samt att kvaliteten blev bättre jämfört med föregående utvärdering (B7). Aktualitet och punktlighet ligger också högt i att tillgodose kvalitetskraven i undersökningsdesignen (B3). De komponenter som ligger relativt

¹⁶ [Kvalitet för den officiella statistiken - en handbok \(scb.se\)](#)

¹⁷ Enligt 3 § SCB:s föreskrifter (2016:17) om kvalitet för den officiella statistiken

¹⁸ Enligt SCB:s föreskrifter (2021:26) och allmänna råd om utvärdering av den officiella statistikens kvalitet.

sett lägre i att helt tillgodose kvalitetskraven med designen är Tillförlitlighet samt Jämförbarhet och sam användbarhet. Andelen produkter där statistikens kvalitet skiljer sig till det bättre jämfört med föregående utvärdering är klart högre än andelen som skiljde sig till det sämre, avseende samtliga huvudkomponenter.

2.2.1. Relevans

Olika intressenter, som beslutsfattare, planerare, forskare, media och allmänhet, efterfrågar statistik som belyser olika samhällsaspekter och hur dessa förändras. Sveriges officiella statistik syftar till att möta sådana informationsbehov. I och med att samhället förändras, ändras också behov om den officiella statistikens innehåll. Nya önskemål tillkommer och gamla blir överspelade. Likaså ändras förutsättningarna för insamling av data till statistiken och för spridning av statistiken. För att möta behoven behöver statistiken därför ständigt utvecklas och anpassas, i samarbete mellan beställare, användare och SAM.

Omvärldsförändringar

Under 2021 har omvärldsförändringar skett som har påverkat användarnas viktiga informationsbehov. Detta uppges för 45 procent av statistikområdena, dvs. 50 av totalt 111 statistikområden. Det kan jämföras med 36 procent vid föregående utvärderingen.¹⁹

Den enskilt största förändringen som uppgetts för 2021 är fortfarande Covid-19 pandemin. Pandemin har lett till ett ökat intresse för och behov av statistik kring pandemins effekter och konsekvenser i samhället. Efterfrågan fortsätter att öka vad gäller mer detaljerad och mer aktuell statistik – aktuellt i bemärkselerna snabbare och mer frekvent. Ny statistik och i vissa fall nya variabler har tagits fram till följd av pandemin vilket har bidragit i stor utsträckning till att tillgodose användarnas behov. Exempel på berörda ämnesområden är Hälso- och sjukvård, Socialförsäkring, Transporter och Befolkning. Inom flera av dessa områden har SAM också tagit fram temporär statistik för att tillgodose informationsbehoven vilket inte har påverkat utbudet av officiell statistik.

Pandemin har dock även lett till svårigheter med att ta fram statistik pga. ändrade förhållanden i samhället som, till exempel, nedstängningar som inneburit omställningar bl.a. för museer och bibliotek.

Andra stora omvärldsförändringar härrör till lagändringar som till viss del är en konsekvens av pandemin men även andra förändrade behov. Lagändringarna har lett till anpassningar för statistiken men även mer detaljerad statistik. Exempel på utvecklingen i omvärlden som leder till

Relevans handlar om hur väl statistiken belyser de frågor som är viktiga för användarna av statistiken.

Underkomponenter:

- Ändamål och informationsbehov
- Statistikens innehåll

¹⁹ Se Tabellbilaga 2, tabell A1.

viktiga informationsbehov hos användarna är fortsatt fokus på klimat- och energifrågor där det finns en ökad efterfrågan på data och statistik.

Utvecklingen inom kvalitetskomponenten, Statistikens innehåll – statistikproduktnivå

[Tabell 1](#) visar en positiv utveckling avseende kvalitetskomponenten, statistikens innehåll, framför allt vad gäller utvecklingen jämfört med föregående utvärderingen. Det framgår att,

- För 89 procent respektive 8 procent av samtliga produkter (309) uppges att undersökningsdesignen tillgodosåg de ställda kvalitetskraven, helt eller delvis
- För 5 procent av samtliga produkter uppges att statistikens kvalitet avvek till det bättre från målsättningen i designen medan för 3 procent uppges att kvaliteten avvek till det sämre
- För 14 procent av samtliga produkter uppges att statistikens kvalitet skiljer sig till det bättre från föregående utvärdering medan för 1 procent uppges, till det sämre

Brister i Statistikens innehåll - statistikområdesnivå

Brister i statistikens innehåll kan ha med omvärldsförändringar att göra eftersom det kan tid för SAM att ta fram officiell statistik exempelvis inom klimat- och energiområdet. Förekommande brister kan handla om komplexa förhållanden som är svårsmätbara såsom e-handel och godshanteringar i hamnar. Att legala förutsättningar saknas för att kunna tillgå data exempelvis för att mäta hälso- och sjukvård inom primärvården leder också till en brist i statistikens innehåll. Andra generella brister avser problem med indata, exempelvis tidsfördröjningar avseende registrering av invandring till Registret för totalbefolkning som ligger till grund för befolkningsstatistiken och indata avseende elpriser. Sammantaget angavs för 25 procent av statistikområdena att det fanns påtagliga brister i statistikens innehåll relativt viktiga informationsbehov 2021, vilket är lägre än motsvarande andel om 36 procent i föregående års utvärdering.²⁰

För att uppgiftslämnarbördan inte ska bli för stor kan SAM, om det är möjligt, välja att minska mängden data som samlas in genom direktinsamling (från enskilda uppgiftslämnare specifikt för undersökningens syfte). Statistikens innehåll kan då bli mindre detaljerat på grund av att SAM tar hänsyn till uppgiftslämnarbördan. Detta kan i sin tur innebära att vissa av användarnas viktiga informationsbehov inte kan prioriteras. Årets utvärdering bekräftar denna bild gällande geografiska nedbrytningar, särskilt inom ämnesområdet, Transporter och kommunikationer, för vilket Mynligheten för Trafikanalys är SAM. Motsvarande brist finns även för statistikområdet, Vattenanvändning, för vilket SCB är SAM – mer

²⁰ Se tabellbilaga 1, tabell A3.

detaljredovisning efterfrågas av statistik användarna inom arbetet med klimatarbete inklusive torka.

Ett annat sätt att minimera uppgiftslämnarbördan är att basera statistiken på register i stället för direktinsamling. Effekter av det är att statistiken får ett något annat innehåll än den skulle ha haft vid direktinsamling samt att detaljredovisningar kan hindras till följd av sekretesshänsyn. Till exempel har redovisningen begränsats för vissa geografiska nedbrytningar inom ämnesområdet Transporter och kommunikationer.

Till följd av en ny bedömning om att uppgifter om enskilda huvudmäns verksamhet omfattades av statistiksekretess uppstod en situation under första halvåret 2021 där Skolverkets statistikredovisning om fristående skolor begränsades till riksnivå. Efter att en ny tillfällig sekretessbrytande bestämmelse infördes i offentlighets- och sekretesslagen den 1 juli 2021, blev det möjligt för Skolverket att publicera statistiken som tidigare om fristående skolor för att säkerställa att användarnas informationsbehov om skolenheter på samma sätt som före praxisändringen.²¹

Att tillgodose viktiga informationsbehov med annan statistik

Riktlinjer beslutades 2018 av SCB om vad som är officiell statistik.²² Två principer gavs för SAM att ta ställning till,

- Återkommande anslagsfinansierad statistik är officiell statistik.
- Återkommande europeisk statistik är officiell statistik

Det förekommer ändå att SAM tillgodoser viktiga informationsbehov genom att framställa statistik som inte är officiell statistik. Totalt uppgavs det för 48 statistikområden att detta förekommer. En kategorisering av vanligt förekommande skäl finns i tabell 2.

²¹ [Tidsbegränsad lösning för att säkerställa tillgång till skolinformation Betänkande 2020/21:KU31 - Riksdagen](#)

²² [Riktlinjer-for-vad-som-ar-officiell-statistik.pdf \(scb.se\)](#)

Tabell 2. Skäl till att SAM inom sina statistikområden tillgodoser viktiga informationsbehov med statistik som inte är officiell

Skäl till att inte vara officiell statistik	Antal statistikområden	Kommentar
Statistiken är temporär	9	Coronastatistik
Statistiken har kvalitetsbrister	9	Vanligen avseende tillförlitlighet
Statistiken är inte återkommande	7	Ad hoc undersökningar också
Vissa detaljnivåer är inte officiell statistik	9	Vanligen geografiska områden. Kan ses som kvalitetsbrister
Statistik görs på uppdrag	6	Skräddarsydd statistik, regeringsuppdrag m.m.
Statistiken är under uppbyggnad	6	Flera produkter planeras bli officiell statistik redan under 2022

Statistik under uppbyggnad som listas sist i tabell 2 utgör ofta början på processen från att ett informationsbehov blir känt till att officiell statistik redovisas. Exempelvis har SCB tagit fram den månadsvisa BNP-indikatorn som började publiceras 2020 men som fortfarande ses som statistik under uppbyggnad. Två exempel kan dock nämnas där statistik som har varit under uppbyggnad planeras bli officiell statistik.

- Skolverket har tagit fram statistik om Etablering på arbetsmarknaden och fortsatta studier efter avslutad gymnasieskola respektive komvux som bedöms hålla den kvalitet som behövs för att vara officiell statistik från och med 2022.
- Naturvårdsverket gör nu sin statistik om Gränsöverskridande transporter av avfall och elutrustning och batterier till officiell statistik och ett arbete pågår för att göra flera statistikprodukter som rapporteras till EU till officiell statistik.

Tillförlitlighet handlar om hur väl ett statistikvärde skattar sin målstorhet, dvs. hur stor avvikelser mellan statistikvärdet och målstorheten kan förväntas vara.

Delkomponenter:

- Urval
- Ramtäckning
- Mätning
- Bortfall
- Bearbetning
- Modellantaganden

2.2.2. Tillförlitlighet

Officiell statistik ska, enligt lagen (2001:99) om den officiella statistiken (statistiklagen), finnas för allmän information, utredningsverksamhet och forskning. I sammanhang som utredningar och beslutsfattande är kännedom om statistikens tillförlitlighet särskilt viktig, till exempel för att kunna avgöra om en observerad förändring över tid eller en observerad skillnad mellan grupper är statistiskt säkerställd.²³

Vilken tillförlitlighet som behövs tillhör det som SAM behöver diskutera med användare och ta ställning till. I diskussionerna och ställningstagandet ska även andra kvalitetskrav beaktas. Information om statistikens tillförlitlighet – eller osäkerhet – behövs tillsammans med statistiken för att användare ska kunna hantera statistikvärdena på ett riktigt sätt, till exempel dra underbyggda slutsatser.

[Tabell 1](#) visar över lag en positiv utveckling avseende huvudkomponenten, tillförlitlighet, dock inte lika positiv utveckling som andra komponenter. Det framgår i tabellen att,

- För 81 procent respektive 14 procent av samtliga produkter (309) uppges att undersökningsdesignen tillgodosåg de ställda kvalitetskraven, helt eller delvis
- För 4 procent av samtliga produkter uppges att statistikens kvalitet avvek från målsättningen i designen till det bättre medan för 3 procent uppges att kvaliteten avvek till det sämre
- För 9 procent av samtliga produkter uppges att statistikens kvalitet skiljer sig från föregående utvärdering till det bättre medan för 3 procent uppges, till det sämre

Tillförlitligheten påverkas av många faktorer som ska hanteras när undersökningen designas. Exempel på detta är hur lätta eller svåra uppgifter är att samla in från olika objekt, skattningsförfarandet eller om undersökningen ska vara en urvals- eller totalundersökning.

Ofta kan det vara enklare att dela upp tillförlitlighet i delkomponenter och i stället uttala sig om de sex osäkerhetskällorna: Urval, Ramtäckning, Mätning, Bortfall, Bearbetning och Modellantaganden.

Det framgår av årets utvärdering, liksom tidigare år, att osäkerhetskällan, Mätning, är den som bedöms ha störst betydelse för statistikens osäkerhet under utvärderingsåret. Mätning handlar både om direktinsamling och om data som hämtas från befintliga register, till exempel administrativa data. Mätningar kan ibland avse en annan tidpunkt eller tidsperiod än

²³Med en statistiskt säkerställd skillnad avses en skillnad som är signifikant, dvs. säkerställd vid signifikantstest. Om skillnaden inte är signifikant, sägs skillnaden ligga inom felmarginalen.

referenstiden. Mätfel avser skillnader mellan observerade värden och de efterfrågade sanna värdena.

Tabell 3 visar årets resultat på olika osäkerhetskällors betydelse för statistikens osäkerhet, jämfört med tidigare år.

Tabell 3. Osäkerhetskällors betydelse, 2018–2021, andel i procent av totalt 309 svar 2021

Vilken osäkerhetskälla bedöms ha haft störst betydelse för statistikens osäkerhet under utvärderingsåret?	2018	2019	2020	2021
Urval	8	7	6	9
Ramtäckning	11	11	12	13
Mätning	34	32	32	29
Bortfall	20	20	19	18
Bearbetning	10	9	12	17
Modellantaganden	8	9	12	13
Vet inte	9	11	7	-
Totalt	100	100	100	100

Not: Avrundningar kan medföra att summeringar i tabellen inte summerar exakt till 100 procent.

Källa: Tabellbilaga 2, tabell B9.

Mätning (29 procent) är den osäkerhetskälla som uppges mest i betydelse för statistikens osäkerhet under utvärderingsåret, följt av Bortfall (18 procent) och bearbetning (17 procent). Ramtäckning och Modellantaganden ligger båda på 13 procent. Lägst andel produkter uppger att Urval har störst betydelse för osäkerheten.

Det är tydligt att osäkerhetskällan, Mätning, har sedan 2018 haft störst betydelse men har fallit något sedan 2018 (34 procent). Osäkerhetskällan, Bearbetning, har däremot ökat men det är oklart vad som ligger bakom ökningen. Möjligen kan en indikation om det finnas i tabell 4 nedan där en bedömning ges om inflytandet av var och en av de sex osäkerhetskällorna har ändrats påtagligt från föregående utvärdering och i så fall i vilken riktning.

Tabell 4 Jämförelse med föregående utvärdering, osäkerhetskällor, 2021, andel i procent av totalt 309 svar (209 avs. urval)

B10. Har inflytandet av följande osäkerhetskällor ändrats påtagligt från föregående utvärdering när det gäller:	Ja, ändrats till det bättre	Ja, ändrats till det sämre	Nej	Inte aktuellt, första utvärdering	Totalt
Urval	4	1	91	4	100
Ramtäckning	3	2	93	3	100
Mätning	5	0	92	3	100
Bortfall	3	5	90	3	100
Bearbetning	7	2	89	2	100
Modellantaganden	3	0	94	3	100

Not: Avrundningar kan medföra att summeringar i tabellen inte summerar exakt till 100 procent.

Källa: Tabellbilaga 2, tabell B10

Notera att svaren till frågan avseende osäkerhetskällan, Urval, redovisas för totalt 209 svar eftersom det angavs för 100 produkter i ett särskilt svarsalternativ att statistiken inte baserades på en urvalsundersökning.

När inflytandet har ändrats påtagligt från föregående utvärdering handlar det mest om förbättringar jämfört med försämringar med undantag för bortfall där det är tvärtom. Flest förbättringar avser bearbetning (7 procent) följt av mätning (5 procent). Det framgår inte närmare om vad som ligger bakom förbättringarna eller försämringarna.

2.2.3. Aktualitet och punktlighet

Hög aktualitet är en ofta efterfrågad kvalitetsegenskap. Den kan påverka möjligheterna att använda registerdata. Planerad aktualitet påverkar även direktinsamling, till exempel hur länge insamlingen ska få pågå. Framställningstid handlar om tidsavståndet mellan referenstidens slut och tidpunkten då statistiken redovisas. Frekvens handlar om periodiciteten för statistikens referenstid, uppgiftsinsamling respektive redovisning.

Punktlighet handlar om hur väl den faktiska tidpunkten för tillgängliggörande stämmer överens med den officiellt utlovade tidpunkten (publiceringsplanen).

[Tabell 1](#) visar en positiv bild avseende kvalitetskomponenten, Aktualitet och punktlighet.

- För 88 procent respektive 9 procent av samtliga produkter (309) uppges att undersökningsdesignen tillgodosåg de ställda kvalitetskraven, helt eller delvis
- För 1 procent av samtliga produkter uppges att statistikens kvalitet avvek från målsättningen i designen till det bättre medan för 3 procent uppges att kvaliteten avvek till det sämre
- För 6 procent av samtliga produkter uppges att statistikens kvalitet skiljer sig från föregående utvärdering till det bättre medan för 3 procent uppges, till det sämre

Aktualitet och punktlighet

handlar om tidsavstånd och om vilken frekvens återkommande statistik behöver ha för att senast tillgängliga statistik ska bedömas vara aktuell.

Underkomponenter:

- Framställningstid
- Frekvens
- Punktlighet

Det framgår i avsnitt 3.1 Relevans, under [omvärldsförändringar](#), att det under 2021 har fortsatt varit en hög efterfrågan på mer detaljerad och mer aktuell statistik – aktuell i bemärkelsen snabbare och mer frekvent. Det går dock inte att utläsa från årets utvärdering om SAM har tillgodosett behoven av större aktualitet genom anpassningar av den officiella statistiken eller på annat sätt. Det finns dock indikationer på att behov av större aktualitet har tillgodosetts genom den temporära statistiken avseende Covid-19 pandemin, exempelvis har Socialstyrelsen tagit fram mer frekvent och snabbare statistik om dödsorsaker liksom SCB om överdödlighet. Enligt [tabell 2](#) anges det för nio statistikområden att temporär statistik har tagits fram för att tillgodose behoven av Coronarelaterad statistik.

Av de fritextsvaren som är kopplade till fråga B324 framgår mest förklaringar på hur kraven uppfylls avseende underkomponenten, Punktlighet, enbart. Inga specifika kvalitetskrav anges avseende hur aktuell statistiken ska vara mer än att publicering sker så snart det är möjligt. Det är möjligt att de övriga frågorna avseende kvalitetskomponenten Aktualitet och punktlighet i tabell 1 kan också ha förståtts och begränsats till enbart punktlighetsaspekten.

2.2.4. Tillgänglighet och tydlighet

Tillgänglighet och tydlighet avser de distributionskanaler som används för att förmedla statistiken till användarna, hur den statistiska informationen presenteras och åskådliggörs samt vilken dokumentation som finns till stöd för att användarna ska förstå och tolka statistiken.

En viktig del av dokumentationen handlar om kvalitetsdeklarationen som ska offentliggöras vid samma tidpunkt som den officiella statistiken offentliggörs och hållas tillgänglig i anslutning till denna.²⁵

Tillgänglighet gäller också i vilken utsträckning användarna har möjlighet att få tillgång till statistik som inte finns framtagen, men som befintliga data ger underlag för.

Tillgänglighet och tydlighet handlar om möjligheterna att få tillgång till statistik, som är framtagen eller kan tas fram, och information om de egenskaper som statistiken har.

Underkomponenter:

- Tillgång till statistiken
- Möjlighet till ytterligare statistik
- Presentation
- Dokumentation

²⁴ Se tabell 1 och tabellbilaga 2 tabell B3a.

²⁵ Enligt SCB:s föreskrifter (SCB-FS 2002:16) och allmänna råd för offentliggörande m.m. av officiell statistik, delvis ändrad genom (SCB-FS 2020:19).

[Tabell 1](#) visar en positiv bild avseende kvalitetskomponenten, Tillgänglighet och tydlighet.

- För 89 procent respektive 8 procent av samtliga produkter (309) uppges att undersökningsdesignen tillgodosåg de ställda kvalitetskraven, helt eller delvis
- För 3 procent av samtliga produkter uppges att statistikens kvalitet avvek från målsättningen i designen till det bättre medan för en procent uppges att kvaliteten avvek till det sämre
- För 12 procent av samtliga produkter uppges att statistikens kvalitet skiljer sig från föregående utvärdering till det bättre medan för 1 procent uppges, till det sämre

Av fritextkommentarerna som kopplas till fråga B3²⁶, framgår ett fåtal explicita kvalitetskrav på kvalitetskomponenten, Tillgänglighet och tydlighet. Bra exempel kan dock lyftas fram vad gäller underkomponenten, Dokumentation. Universitetskanslersämbetet, Statens jordbruksverk och Havs- och vattenmyndigheten, nämner att de följer SCB:s krav på publicering av en kvalitetsdeklaration. Därutöver framgår det att dessa SAM själva har valt att dokumentera enligt SCB:s dokumentationsmall, Statistikens framställning (StaF), som ger mer ingående information om design av bland annat datainsamling, bearbetningar och skattningsförfaranden. På så sätt tillhandhålls kompletterande information utöver kvalitetsdeklarationen till användarna för att de ska kunna bättre förstå och tolka statistiken. På SCB ska det standardmässigt finnas en StaF i anslutning till statistikredovisningen.

Jämförbarhet handlar om möjligheterna att göra jämförelser mellan olika referenstider och grupper. **Samanvändbarhet** handlar om möjligheterna att kombinera och tillsammans analysera olika statistikvärden.

Underkomponenter:

- Jämförbarhet över tid
- Jämförbarhet mellan grupper
- Samanvändbarhet i övrigt
- Numerisk överensstämmelse

2.2.5. Jämförbarhet och sammanvändbarhet

Jämförbarhet handlar om möjligheterna att göra jämförelser mellan olika referenstider eller olika grupper. Samanvändbarhet handlar om möjligheterna att kombinera och tillsammans analysera olika statistikvärden, till exempel, mellan olika statistikprodukter.

Krav på jämförbarhet och sammanvändbarhet är aspekter som till stor del beaktas i designen av en statistisk undersökning. Två nyckelord för att möjliggöra jämförelser är definitioner och metoder. Definitionerna gäller de objekt, populationer, variabler och redovisningsgrupper för vilka statistiken ska skattas. Metoderna avser undersökningsmetoder, till exempel vid datainsamling och i skattningsförfaranden.

Vikten av att definitionerna överensstämmer är ett krav som är tydligast för jämförbarheten över tid. Om en variabeldefinition ändras blir det normalt ett tidsseriebrott som behöver hanteras, till exempel mätas eller på

²⁶ Se tabell 1 och tabellbilaga 2 tabell B3a.

något sätt överbryggas, för att det även i fortsättningen ska gå att göra meningsfulla jämförelser över tid.

[Tabell 1](#) visar en positiv utveckling avseende kvalitetskomponenten, jämförbarhet och sammanvändbarhet.

- För 80 procent respektive 8 procent av samtliga produkter (309) uppges att undersökningsdesignen tillgodosåg de ställda kvalitetskraven, helt eller delvis
- För 1 procent av samtliga produkter uppges att statistikens kvalitet avvek från målsättningen i designen till det bättre medan för 3 procent uppges att kvaliteten avvek till det sämre
- För 8 procent av samtliga produkter uppges att statistikens kvalitet skiljer sig från föregående utvärdering till det bättre medan för 4 procent uppges, till det sämre

Både jämförbarhet och sammanvändbarhet påverkas av använda definitioner och metoder. Även omvärldsförändringar är en viktig faktor för att kunna göra jämförelser. Tabell 5 belyser betydelsen av dessa faktorer mellan 2018 och 2021.

Tabell 5. Jämförbarhet och sammanvändbarhet, 2021, andel i procent av totalt 309 svar

B11. Vilken faktor bedöms ha haft störst betydelse för kvalitetskomponenten Jämförbarhet och sammanvändbarhet under utvärderingsåret?	2018	2019	2020	2021
Definitioner	50	52	50	46
Metoder	31	25	24	21
Omvärldsförändringar	19	23	26	33
Totalt	100	100	100	100

Källa: Tabellbilaga 2, tabell B11

Tidsserien i tabell 5 visar på att definitioner fortsatt är den faktor som har störst betydelse för Jämförbarhet och sammanvändbart för statistiken, om än en något lägre andel, 46 procent, avseende 2021. Av de frivilliga kommentarerna anges av många att definitioner ofta skiljer sig mellan det som SAM efterfrågar jämfört med den definition som vanligen används hos uppgiftslämnaren.

Serien visar också på en stadig ökning i faktorn, omvärldsförändringar, sedan 2018, dvs. från 19 procent till 33 procent, 2021. Av de frivilliga kommentarer är det för många produkter som det refereras till pandemin som orsak, följt av lagändringar. Exempel på statistikprodukter där pandemin har försvårat jämförelser över tid är Finansräkenskaperna och Konsumentprisindex. En annan omvärldsförändring som haft en påverkan på jämförelsemöjligheter är Brexit som påverkat Utrikeshandel med varor.

2.3. SCB:s slutsatser och förslag till förbättringsåtgärder

2.3.1 SCB:s observationer och slutsatser

Utvecklingen av kvaliteten i den officiella statistiken

Sammantaget utifrån resultatet av 2021-års utvärdering ser kvaliteten i den officiella statistiken bra ut och har på en övergripande nivå förbättrats jämfört med föregående utvärdering. Nedan sammanfattas informationen som presenterades i avsnitt 2.2. uppdelad efter kvalitetsbegreppets huvudkomponenter, i syfte att nyansera denna övergripande bild.

Först ska sägas att huvudkomponenterna kan vara olika viktiga för olika statistikanvändare i förhållande till olika statistikprodukter. Det kan till och med finnas rent motstridiga önskemål hos olika användare, exempelvis, kan krav på Relevans stå i strid med krav på Jämförbarhet över tid. SAM ansvarar för avvägning och beslut om prioriteringar mellan kvalitetsbegreppets huvudkomponenter inom ramen för sitt statistikansvar. Dessa avvägningar och prioriteringar framgår dock inte av utvärderingen, varför uppdelningen nedan på huvudkomponentsnivå görs utan värdering av vilka kvalitetskomponenter som prioriterats högst på statistikproduktnivå.

Huvudkomponenten **Relevans**, genom underkomponenten statistikens innehåll, har förbättrats jämfört med föregående utvärdering. I flera fall kommer statistik som har varit under uppbyggnad och som tillgodoser viktiga informationsbehov att bli officiell statistik inom en snar framtid. Förekommande brister i den officiella statistiken avser detaljerade nedbrytningar exempelvis på mindre geografiska områden till följd av begränsningar på grund av urvalsundersökningar eller på grund av sekretesshänsyn med administrativa data.

I sammanhanget kan nämnas att SCB:s hemställan²⁷, som skickades till regeringen i oktober 2021, också syftar till att öka den officiella statistikens relevans. Detta utifrån påtalade brister av många SAM vid tidigare utvärderingar. Många av nuvarande benämningar och indelningar i statistikområden enligt statistikförordningens bilaga ansågs nämligen vara föråldrade och inte ändamålsenliga samt utgjorde ett hinder att uppfylla det första kvalitetskriteriet, Relevans, enligt 3 a § statistiklagen. Bland annat föreslås sex nya statistikområden och utvidgningar av tio statistikområden, dels för att möjliggöra ny officiell statistik, dels för att kunna vidareutveckla och möjliggöra ett utökat innehåll inom ramen för befintlig statistik.

²⁷[Hemställan om ändring i förordningen \(2001:100\) om den officiella statistiken \(bilagan\).](#)

Huvudkomponenten **Tillförlitlighet** har förbättrats något jämfört med föregående utvärdering. Flera förbättringar än försämringar kan noteras för samtliga osäkerhetskällor med undantag för bortfall för vilket det rapporteras flera försämringar än förbättringar.

Huvudkomponenten **Aktualitet och punktlighet** är i stort sett oförändrad jämfört med föregående utvärdering. I fritextsvaren ligger betoningen på punktlighetskomponenten som avser hur väl publiceringsplanen efterlevts medan aktualitet handlar om framställningstid och frekvens.

Huvudkomponenten **Tillgänglighet och tydlighet** har förbättrats något jämfört med föregående utvärdering. Det finns indikation på att förbättringarna handlar om generella och ständigt pågående åtgärder hos myndigheterna att förbättra och tydliggöra statistiken på sina webbplatser genom databaser med flexibla uttag och andra presentationsformer inklusive analyser.

Vad gäller tillgänglighet och tydlighet, har SCB ett särskilt regeringsuppdrag²⁸ där SCB ska samverka med andra statistikansvariga myndigheter, akademi och privata parter. Detta för att främja ökad användning av öppna data genom att stärka förutsättningar för tillgängliggörande och ta fram förslag på innovativa visualiseringslösningar.

Huvudkomponenten **Jämförbarhet och sam användbarhet** har förbättrats något jämfört med föregående utvärdering. Svårigheter rapporteras dock avseende jämförbarhet över tid till följd av omvärldsförändringar som till stor del handlar om pandemin och lagändringar.

Kvalitetsstudier som ett led i det cykliska arbetssättet

Enligt årets utvärdering har 30 kvalitetsstudier färdigställts inom 19 statistikområden, kopplade till sammanlagt nio SAM. Detta kan jämföras med 2020, då 20 kvalitetsstudier färdigställdes inom 15 statistikområden. Sex SAM har färdigställt kvalitetsstudier under både 2020 och 2021. Flerparten av de färdigställda kvalitetsstudierna fokuserar på huvudkomponenterna Relevans och Tillförlitlighet i kombination.

De flesta av de kvalitetsstudier som färdigställts under 2021 har genomförts proaktivt, som ett led i ett cykliskt arbetssätt, i syfte att inför framtida produktionsomgångar utvärdera, och eventuellt ompröva, gjorda ställningstaganden avseende såväl statistikens ändamål som hur den avsedda kvaliteten ska uppnås. Statens energimyndighet, Statens jordbruksverk och Skogsstyrelsen är exempel på SAM som både 2020 och 2021 färdigställt kvalitetsstudier i proaktivt syfte.

²⁸ Uppdrag att främja delning och nyttiggörande av data för smart statistik (I2021/02417).

Brister i förståelse begränsar nyttan med och värdet av utvärderingen

SCB har gjort en analys av relationen mellan två frågor i årets formulär för statistikprodukt: den generella frågan (B2) om kvalitetskrav formulerades utifrån statistikens ändamål under utvärderingsåret och följdfrågan (B3) om undersökningsdesignen tillgodosåg de ställda kvalitetskraven.²⁹ I [avsnitt 2.2](#) framgår att kvalitetskrav fanns formulerade utifrån statistikens ändamål enligt 84 procent av samtliga produkters svar (309).³⁰ Samtidigt uppges att de ställda kvalitetskraven tillgodosågs av undersökningens design, helt eller delvis, av mellan 95–97 procent för olika huvudkomponenter av samtliga produkter (309).³¹ Detta betyder att det finns produkter som svarat att kvalitetskraven tillgodosågs av undersökningens design, samtidigt som de angivit att inga kvalitetskrav formulerades, vilket är motsägelsefullt. SCB ser detta som en indikation på bristande förståelse hos SAM avseende formuleringen av kvalitetskrav för kvalitetsbegreppets huvudkomponenter.

Vidare har en analys gjorts av de frivilliga fritextsvar som gavs i anslutning till fråga B3 som delas upp per huvudkomponent. En knapp tredjedel av produkterna lämnade ett fritextsvar på minst en huvudkomponent. En generell brist på förståelsen av kvalitetskomponenterna, i synnerhet tillförlitlighet, kunde observeras hos de flesta av dessa produkter. Detta försvårar även formuleringen av kvalitetskraven utifrån statistikens ändamål för huvudkomponenterna. Det resulterar i att det cykliska arbetssättet som förordas för att utvärdera den officiella statistikens kvalitet inte förstås eller följs. I förlängningen handlar detta även om arbetssättet med att framställa officiell statistik.

SCB noterar också att det finns SAM som ger tecken på god förståelse för samtliga huvudkomponenter, genom detaljerade och varierande formuleringar av kvalitetskraven i fritextsvaren för sina statistikprodukter. Ett exempel i detta avseende är Myndigheten för Trafikanalys.

Det är svårt för SCB att dra heltäckande slutsatser i och med att fritextsvaren lämnades av en mindre andel av produkterna i målpopulationen samt att fritextsvaren saknades mestadels för en eller vissa huvudkomponenter för många statistikprodukter. De brister som SCB ändå noterar av fritextsvaren föranleder SCB att misstänka bristande förståelse hos SAM avseende fler frågor som delades upp per huvudkomponent i produktformuläret, se [tabell 1](#). För dessa frågor fanns ingen möjlighet i årets formulär att lämna fritextsvar.

²⁹ Tabellbilaga 2, tabellerna B2 och B3a

³⁰ Tabellbilaga 2, tabell B2

³¹ Tabellbilaga 2, tabell B3a

2.3.2. SCB:s förslag till förbättringsåtgärder

Iakttagelsen om bristande förståelse och förmåga att formulera kvalitetskraven på kvalitetskomponenterna utifrån statistikens ändamål är inte unik för årets utvärdering. Iakttagelsen har gjorts även tidigare år och har även framförts av SCB i tidigare årsrapporter. SCB ser allvarligt på denna brist, som dels riskerar att minska möjligheten för SAM att dra nytta av resultatet från utvärderingen i sitt förbättringsarbete, dels försvårar för SCB att analysera resultaten och därmed dra valida slutsatser om utvecklingen av kvaliteten i den officiella statistiken. Åtgärder vidtogs därför under 2021 i form av ett förändrat och tydliggjort formulär inom ramen för SCB:s föreskrifter och ett nytt allmänt råd om att SAM bör ta hjälp av utvärderingshandboken. Därtill erbjöd SCB under hösten 2021 en utbildning om kvalitetsbegreppet för officiell statistik med koppling till utvärdering av den officiella statistikens kvalitet. Dessvärre pekar resultatet från årets utvärdering på att dessa åtgärder inte var tillräckliga för att åtgärda problematiken med bristande förståelse.

Ytterligare förbättringar i utvärderingsformulären på kort och lång sikt

På kort sikt ser SCB därför behov av att förändra i utvärderingsformuläret. Under 2021 gjordes åtgärder om förenklingar och förtydliganden i formulären som bifölls av SAM i sina remissvar. Många av åtgärderna var bra, men vissa behov om finjusteringar kvarstår. Därtill är det önskvärt att återinföra vissa obligatoriska kommentarer. Detta då endast en minoritet valt att lämna kommentarer efter att de gjordes frivilliga 2021. Bristen på kommentarer begränsar SCB:s möjligheter att dra slutsatser om effekten av förbättringsinsatser inom ramen för sin uppgift att ge råd och stöd till SAM.

På längre sikt ser SCB behov av att göra om utvärderingsansatsen, i syfte att göra den mer flexibel. Det kan handla om att möjliggöra vissa fördjupningar inom exempelvis olika kvalitetskomponenter eller grupper av SAM, efter behov och med viss intermitten. SCB vill även kunna fånga upp och lyfta fram de mer långsiktiga behoven av utvecklingsarbeten inom systemet för den officiella statistiken, vilket inte fångas upp med nuvarande ansats. Resultaten av utvärderingen enligt den nuvarande ansatsen är liknande mellan åren, vilket styrks av tidsserierna i tabellbilagorna³². En anledning kan vara att det inte hinner hända mycket mellan åren men det kan också vara en indikation på att frågor som rör utveckling av den officiella statistikens kvalitet inte ges önskvärd tyngd av alla SAM. Systemet som helhet skulle därför kunna dra nytta av en mer dynamisk och proaktiv utvärdering som utgör ett mer effektivt verktyg för kvalitetsutveckling hos varje SAM och som genererar årlig input till målbilden för den officiella statistiken med tillhörande handlingsplan.³³

³² Se tabellbilaga 1, tabellerna A1-A6, och tabellbilaga 2, tabellerna B2, B3b, B4, B6, B9, B11.

³³ [Målbild \(scb.se\)](#)

Mer råd och stöd till SAM i principiella frågor om kvalitet

Under hösten 2021 genomfördes en extern granskning inom ramen för det europeiska statistiksystemet (ESS) av hur väl Sverige uppfyller Riktlinjer för europeisk statistik (European Statistics Code of Practice).³⁴ Granskningen resulterade i 22 rekommendationer som är i linje med de utmaningar och utvecklingsbehov SCB ser för systemet för den officiella statistiken. Granskningen pekar bland annat på behovet av en stärkt samordningsfunktion med ett mer utvecklat stöd i arbetet med de självutvärderingar av den officiella statistikens kvalitet som SAM gör, bland annat avseende på formulering och efterlevnad av kvalitetskrav.

Vad gäller kvalitetskrav anser SCB att det behövs mer kraftfulla insatser än vad som hittills gjorts för att fördjupa förståelsen och stärka efterlevnaden av det förordade arbetssättet hos SAM. Här fordras att SCB stärker det statistiska ledarskapet inom systemet för den officiella statistiken. Mer råd och stöd behöver ges till SAM i principiella frågor om statistikens kvalitet. SCB har lyft bland annat detta till regeringen i sitt budgetunderlag.³⁵

SCB ser också stora samordningsvinster med att utveckla samordningsrollen och stödet till exempel i att tillgängliggöra den officiella statistiken som öppna data i Dataportal.se i enlighet med regeringsuppdraget som beskrivits ovan. Det kommer att krävas löpande insatser för att förvalta och upprätthålla volymen öppna data.³⁶

³⁴ Den slutliga versionen av rapporten från Peer Review teamet överlämnas till SCB under våren 2022.

³⁵ [SCB budgetunderlag 2023-2025](#)

³⁶ Samma som ovan.

Referenser

Eurostat och Europeiska statistiksystemet (2017). Riktlinjer för europeisk statistik. <https://ec.europa.eu/euro-stat/documents/4031688/9332243/KS-02-18-142-SV-N.pdf/c750cf6b-0569-4690-a1f1-a817bcca52eb?t=1540214932000>

Regeringen (2001). Förordning (2001:100) om den officiella statistiken. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2001100-om-den-officiella_sfs-2001-100

Regeringen (2016) Förordning (2016:822) med instruktion för Statistiska centralbyrån. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2016822-med-instruktion-for_sfs-2016-822

Regeringen (2021). Uppdrag att främja delning och nyttiggörande av data för smart statistik (I2021/02417). [Uppdrag att främja delning och nyttiggörande av data för smart statistik - Regeringen.se](https://www.regeringen.se/uppdrag/2021/02/417)

SCB (2016). Statistiska centralbyråns föreskrifter (SCB-FS 2016:17) om kvalitet för den officiella statistiken. <https://scb.se/contentassets/86ba05f4f40e434cb0bf9a1bea986a1c/scb-fs-2016-17.pdf>

SCB (2018). Riktlinjer för vad som är officiell statistik. <https://scb.se/contentassets/0cd92207266d40eb8829244d51d90b94/riktlinjer-for-vad-som-ar-officiell-statistik.pdf>

SCB (2019). Målbild Sveriges officiella statistik. <https://www.scb.se/contentassets/15740059c3c74fde9310ff95126a9f21/malbild-sveriges-officiella-statistik.pdf>

SCB (2020). Kvalitet för den officiella statistiken – en handbok, version 2:2. https://scb.se/contentassets/4e625b9324b54e7fa5c4db77cedb7ebc/ov9999_2020a01_br_x99br2001.pdf

SCB (2021). Hemställan om ändring i förordningen (2001:100) om den officiella statistiken (bilagan). https://scb.se/contentassets/dae65e8ad17148388d72710f4f384bee/hemstallan-oversyn-av-statistikomraden_2021-10-26.pdf.

SCB (2021). Statistiska centralbyråns föreskrifter och allmänna råd (SCB-FS 2021:26) om utvärdering av den officiella statistikens kvalitet. https://scb.se/contentassets/9b720d0e26d846c6829fe2327d0d1b64/87363-scb-fs-2021-26-fore-skrift-2021_20-sid.pdf

SCB (2021). Utvärdering av den officiella statistikens kvalitet – en handbok. Version 3 https://scb.se/contentassets/5c8f156e617b413292659195e1843b74/ov9999_2021a01_br_x99br2102.pdf

SCB (2022). SCB budgetunderlag 2023-2025. <https://scb.se/contentassets/d51919b601734cfab5d35e4dad2b435/scb-budgetunderlag-2023-2025.pdf>

Sveriges Riksdag (2001). Lag (2001:99) om den officiella statistiken. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-200199-om-den-officiella-statistiken_sfs-2001-99

Sveriges Riksdag (2021). Tidsbegränsad lösning för att säkerställa tillgång till skolinformation, Betänkande 2020/21:KU31. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/betankande/_H801KU31

Tabellbilaga 1

Statistikområde

Tabell 0a Antal statistikområden i målpopulationen, per ämnesområde

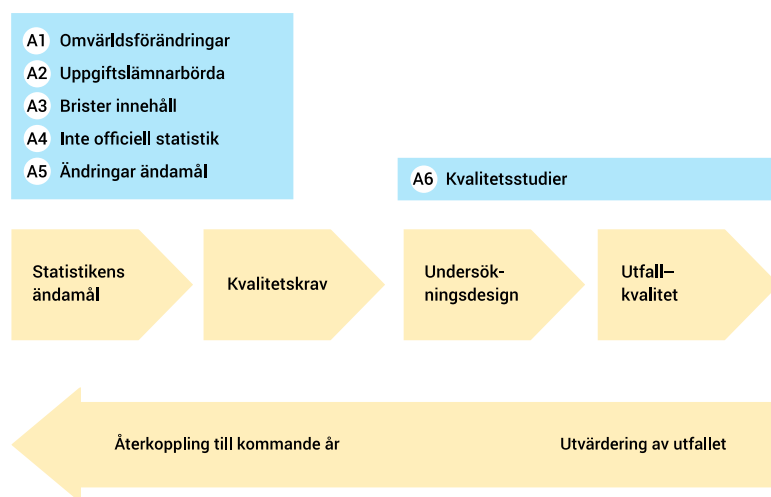
Ämnesområde	Antal statistikområden
Arbetsmarknad	8
Befolkning	4
Boende, byggande och bebyggelse	7
Demokrati	2
Energi	3
Finansmarknad	4
Folkhälsa	0
Handel med varor och tjänster	2
Hushållens ekonomi	2
Hälso- och sjukvård	3
Jord- och skogsbruk, fiske	12
Kultur och fritid	5
Levnadsförhållanden	2
Miljö	9
Nationalräkenskaper	1
Näringsverksamhet	10
Offentlig ekonomi	4
Priser och konsumtion	5
Rättsväsende	5
Socialförsäkring m.m.	3
Socialtjänst	5
Transporter och kommunikationer	8
Utbildning och forskning	7
Totalt	111

Läsanvisningar till tabellerna om statistikområden

Jämförbarheten av svaren med föregående år har påverkats av att vissa frågor gjordes om 2021 enligt SCB:s föreskrifter och allmänna råd (SCB-FS 2021:26) om utvärdering av den officiella statistikens kvalitet³⁷. Ändringarna gjordes i förtydligande och förenklingssyfte framför allt avseende formulär 1B för statistikprodukterna (se [läsanvisningarna i Tabellbilaga 2](#)).

Trots vissa begränsningar i jämförbarheten med föregående år presenterar SCB i år flera frågor med en tidserie på fyra år dvs. 2018–2021 för att spegla eventuella förändringar över än längre tidsperiod där det går att göra. Resultaten från första utvärderingsår 2017 tas inte med i dessa serier eftersom en ändring gjordes i formulären redan till 2018 enligt SCB:s ändringsföreskrift SCB-FS 2018:17.

Statistikens ändamål, kvalitetskrav, undersökningsdesign och utfallet av statistikframställningen kan ses som fyra länkar i en kedja. Ändamålet ger, i princip, upphov till krav på kvalitetskomponenterna. Undersökningens design ska, i princip, vara sådan att kvalitetskraven tillgodoses. Utfallet – den kvalitet som statistiken har – ska i princip vara enligt designen, men det kan bli något annorlunda. Huvuddragen för formulär A avseende statistikområde visas i Figur 2 nedan med formulärens frågenummer inlagda tillsammans med ett eller ett par nyckelord. Olika delar av figuren visas igen i vänsterspalten i anslutning till respektive tabell för att lättare koppla frågan till det cykliska arbetssättet.

Figur 2 Cykliskt arbetssätt med hänvisningar till formulär A statistikområde

Källa: Utvärdering av den officiella statistikens kvalitet, version 3.

³⁷ ³⁷ [Statistiska centralbyråns föreskrifter och allmänna råd om utvärdering av den officiella statistikens kvalitet; \(scb.se\)](#)

A1 Omvärldsförändringar
A2 Uppgiftslämnarbörda
A3 Brister innehåll
A4 Inte officiell statistik
A5 Ändringar ändamål

Tabell A1 Omvärldsförändringar inom ramen för statistikområdet, 2018–2021, andel i procent av totalt 111 svar

	2018	2019	2020	2021
Om omvärldsförändringar sedan föregående utvärdering påverkat viktiga informationsbehov hos användarna.				
Ja	18	14	36	45
Nej	82	86	64	52
Statistikområdet är nytt eller har ändrats så mycket att en jämförelse är svår att göra (nytt svarsalternativ 2021)				3
Totalt	100	100	100	100

Skäl angivna i kommentarer och i tidigare rapporter: Klimat, energi, digitalisering och nu senast mycket Covid-19. Kommentarer har lämnats till ja-svaren (50 st).

A1 Omvärldsförändringar
A2 Uppgiftslämnarbörda
A3 Brister innehåll
A4 Inte officiell statistik
A5 Ändringar ändamål

Tabell A2 Hänsyn till uppgiftslämnarbörda, 2018–2021, andel i procent av totalt 111 svar

	2018	2019	2020	2021
Om hänsyn till uppgiftslämnarbördan medförde att viktiga informationsbehov inte tillgodosattes under utvärderingsåret.				
Ja	11	9	7	8
Nej	89	91	93	92
Totalt	100	100	100	100

Kommentarer har uppgetts till ja-svaren (9 st) varav fem är från statistikområden inom ämnesområdet, Transporter och kommunikationer.

A1 Omvärldsförändringar
A2 Uppgiftslämnarbörda
A3 Brister innehåll
A4 Inte officiell statistik
A5 Ändringar ändamål

Tabell A3 Brister i statistikens innehåll, 2018–2021, andel i procent av totalt 111 svar

	2018	2019	2020	2021
Om det fanns påtagliga brister i statistikens innehåll i förhållande till viktiga informationsbehov under utvärderingsåret.				
Ja	30	32	36	25
Nej	70	68	64	75
Totalt	100	100	100	100

Kommentarer har lämnats till ja-svaren (28 st) om anledningar till brister. Många gånger handlar det om bristande populationsavgränsningar eller att fler nedbrytningar, t.ex. avseende geografiska områden, efterfrågas av användare.

A1	Omvärldsförändringar
A2	Uppgiftslämnarbörd
A3	Brister innehåll
A4	Inte officiell statistik
A5	Ändringar ändamål

Tabell A4 Statistik som inte är officiell, 2018–2021, andel i procent av totalt 111 svar

Om det framställdes statistik inom statistikområdet som inte är officiell som tillgodosåg viktiga informationsbehov under utvärderingsåret.	2018	2019	2020	2021
Ja	42	39	38	43
Nej	58	61	62	57
Totalt	100	100	100	100

Kommentarer har lämnats till ja-svaren (48 st statistikområden) om det framställdes statistik som inte är officiell som tillgodosåg viktiga informationsbehov samt varför. Här ges flera skäl, exempelvis, att statistik görs på uppdrag, temporär statistik, kvalitetsbrister, vissa detaljerade redovisningsgrupper inte ses som officiell statistik, sekretesshänsyn och smala användningsområden.

A1	Omvärldsförändringar
A2	Uppgiftslämnarbörd
A3	Brister innehåll
A4	Inte officiell statistik
A5	Ändringar ändamål

Tabell A5 Ändringar av statistikens ändamål, 2018–2021, andel i procent av totalt 111 svar

Om ändringar skett sedan föregående utvärdering av statistikens ändamål.	2018	2019	2020	2021
Ja,	2	4	5	5
Nej	98	96	95	93
Statistikområdet är nytt eller har ändrats så mycket att en jämförelse är svår att göra.	-	-	-	2
Totalt	100	100	100	100

Möjligen märks en liten trend att flera ändringar görs avseende statistikens ändamål de senaste åren. Kommentarer som lämnats till ja-svaren (6 st) indikerar att ändringar mestadels handlar om översyner som gjorts eller görs samt ändringar i direktiv.

A6	Kvalitetsstudier
----	------------------

Tabell A6 Kvalitetsstudier, 2018–2021, antal statistikområden

Om någon kvalitetsstudie färdigställdes inom statistikområdet sedan föregående utvärderingen	2018	2019	2020	2021
Ja	20	15	15	19
Nej	92	97	96	92
Totalt	112	112	111	111

19 statistikområden har angett 2021 att de har färdigställt kvalitetsstudier sedan föregående utvärderingen vilket är en uppgång jämfört med 2019 och 2020. Möjlighet gavs i anslutning till frågan att beskriva upp till tre studier. Detta har gjorts avseende 30 kvalitetsstudier jämfört med 20 kvalitetsstudier avseende 2020.

Tabellbilaga 2

Statistikprodukt

Tabell 0b Antal statistikprodukter i målpopulation, per ämnesområde

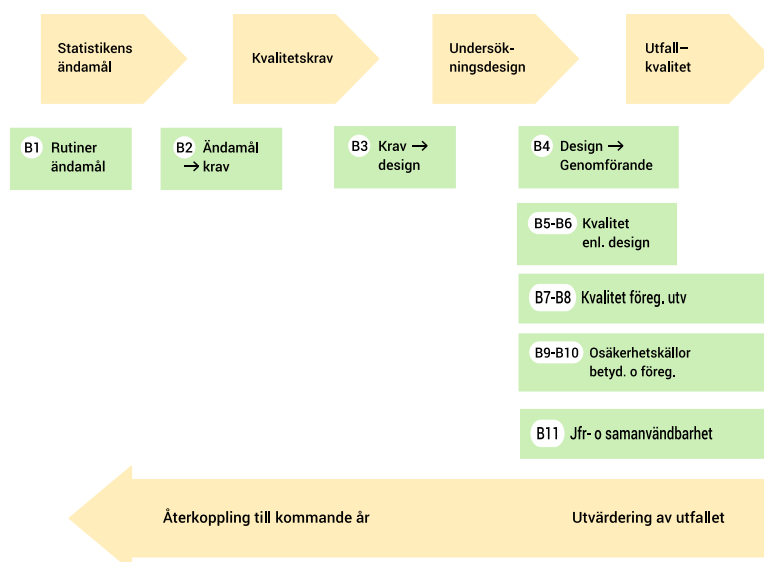
Ämnesområde	Totalt 2021	Offentliggjort statistik 2021	Totalt 2020	Offentliggjort statistik 2020
Arbetsmarknad	22	20	22	20
Befolkning	3	2	3	2
Boende, byggande och bebyggelse	10	10	10	10
Demokrati	9	3	9	3
Energi	27	21	28	23
Finansmarknad	8	8	8	8
Handel med varor och tjänster	5	5	5	5
Hushållens ekonomi	5	5	5	4
Hälso- och sjukvård	13	13	12	11
Jord- och skogsbruk, fiske	57	54	57	47
Kultur och fritid	5	4	5	4
Levnadsförhållanden	6	5	6	6
Miljö	35	20	35	26
Nationalräkenskaper	6	6	6	6
Näringsverksamhet	20	19	21	18
Offentlig ekonomi	10	10	10	10
Priser och konsumtion	6	6	6	6
Rättsväsende	13	12	13	12
Socialförsäkring m.m.	19	17	17	17
Socialtjänst	8	8	12	11
Transporter och kommunikationer	18	17	18	17
Utbildning och forskning	51	44	53	45
Totalt	356	309	361	311

Läsanvisningar till tabellerna om statistikprodukt

Jämförbarheten av svaren med föregående år har påverkats av att vissa frågor gjordes om 2021 enligt SCB:s föreskrifter och allmänna råd (SCB-FS 2021:26) om utvärdering av den officiella statistikens kvalitet³⁸. Ändringarna gjordes i förenklingssyfte framför allt avseende formulär 1B för statistikprodukterna. Detta berör främst frågorna B3, B5, B7, B10.

Trots vissa begränsningar i jämförbarheten med föregående år presenterar SCB i år flera frågor med en tidserie på fyra år dvs. 2018–2021 för att spegla eventuella förändringar över än längre tidsperiod där det går att göra. Resultaten från första utvärderingsår 2017 tas inte med i dessa serier eftersom en ändring gjordes i formulären redan till 2018 enligt SCB:s ändringsföreskrift SCB-FS 2018:17.

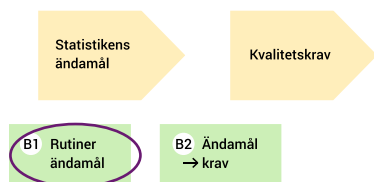
Statistikens ändamål, kvalitetskrav, undersökningsdesign och utfallet av statistikframställningen kan ses som fyra länkar i en kedja. Ändamålet ger, i princip, upphov till krav på kvalitetskomponenterna. Undersökningens design ska, i princip, vara sådan att kvalitetskraven tillgodoses. Utfallet – den kvalitet som statistiken har – ska i princip vara enligt designen, men det kan bli något annorlunda. Huvuddragen för formulär B avseende statistikprodukt visas i Figur 3 nedan med formulärens frågenummer inlagda tillsammans med ett eller ett par nyckelord. Olika delar av figuren visas igen i vänsterspalten i anslutning till respektive tabell för att lättare koppla frågan till det cykliska arbetssättet.

Figur 3 Cykliskt arbetssätt med hänvisningar till formulär B statistikprodukt

Källa: Utvärdering av den officiella statistikens kvalitet, version 3.

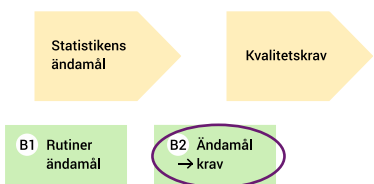
³⁸ ³⁸ [Statistiska centralbyråns föreskrifter och allmänna råd om utvärdering av den officiella statistikens kvalitet; \(scb.se\)](https://scb.se/statistiska-centralbyrans-foreskrifter-och-allmanna-rad-om-utvardering-av-den-officiella-statistikens-kvalitet/)

Tabell B1 Rutiner för att fastställa statistikens ändamål, 2021

Finns det rutiner för att aktualisera och precisera statistikproduk- tens ändamål?	Andel	Antal
Ja, fullständiga rutiner	61%	190
Ja, vissa rutiner men inte fullständiga	31%	95
Nej	8%	24
Totalt	100%	309

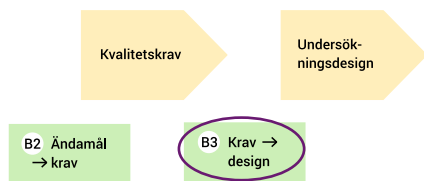
Svaren på den här nya frågan visar att det finns fullständiga eller åtminstone vissa rutiner för en hög andel av statistikprodukterna för att aktualisera och precisera statistikens ändamål. Endast 8 procent, eller 24 produkter saknar rutiner.

Tabell B2 Statistikens ändamål och kvalitetskrav, 2018–2021, andel ja-svar i procent av totalt antal svar (totalt 309 för 2021)

Kvalitetskrav finns formulerade utifrån statistikens ändamål under utvärderingsåret (med avseende på kvalitetskomponenterna, 2018–2020)	2018	2019	2020	2021
Statistikens innehåll	89	89	91	-
Tillförlitlighet	84	82	84	-
Aktualitet och punktlighet	91	92	92	-
Tillgänglighet och tydlighet	89	88	90	-
Jämförbarhet och Samanvändbarhet	85	84	87	-
Medelvärde för 2018–2020, allmänt för 2021	88	87	89	84

Det framgår av tabellen att frågan har ändrats något under 2021 jämfört med tidigare år. 2018–2020 ställdes frågan om kvalitetskrav för var och en av de angivna kvalitetskomponenterna. 2021 ställdes en allmän fråga om produktkvalitet. Ett medelvärde har därför beräknats för 2018–2020 på nedersta raden för att kunna jämföra med svaret för 2021.

Tabell B3a Kvalitetskrav och undersökningsdesign per kvalitetskomponent, 2021

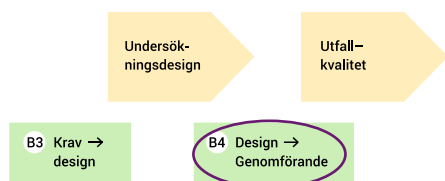
Tillgodosåg undersökningsdesignen de ställda kvalitetskraven under utvärderingsåret när det gäller kvalitetskomponenterna, andel i procent	Ja, helt	Ja delvis	Nej	Vet inte	Totalt
Statistikens innehåll	89	8	3	0	100
Tillförlitlighet	81	14	4	1	100
Aktualitet och punktlighet	88	9	2	0	100
Tillgänglighet och tydlighet	89	8	2	1	100
Jämförbarhet och sam användbarhet	80	17	2	1	100

Not: Avrundningar kan medföra att summeringar i tabellen inte summerar exakt till 100 procent.

Tabell B3b Kvalitetskrav och undersökningsdesign per kvalitetskomponent, 2018–2021, andel ja-svar i procent av totalt antal svar (totalt 309 för 2021)

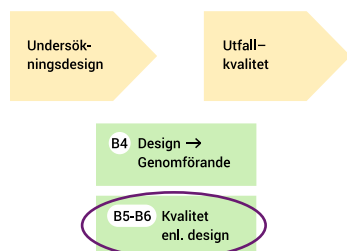
Undersökningsdesignen tillgodosåg de ställda kvalitetskraven under utvärderingsåret avseende:	2018	2019	2020	2021 Ja, helt	2021 Ja, delvis
Statistikens innehåll	96	94	94	89	8
Tillförlitlighet	95	98	98	81	14
Aktualitet och punktlighet	99	98	98	88	9
Tillgänglighet och tydlighet	98	98	98	89	8
Jämförbarhet och Sam användbarhet	97	97	96	80	17

Observera att resultatet för 2021 är inte helt jämförbar med föregående år i tabell B3b. Åren 2018–2020 ställdes frågan med svarsalternativen ja eller nej och endast till de produkter som angav att kvalitetskrav var formulerade utifrån statistikens ändamål för respektive kvalitetskomponent. År 2021 ställdes frågan till samtliga produkter enligt frågan i Tabell B3a 2021 med flera svarsalternativ. I anslutning till den här frågan gavs möjlighet att lämna en frivillig kommentar vilket nyttjades för en knapp tredjedel av produkterna.

Tabell B4 Undersökningens design och genomförande, 2018–2021, andel ja-svar i procent av totalt antal svar (totalt 309 för 2021)

Följdes undersökningens design vid statistikframställningen under utvärderingsåret, andel i procent	2018	2019	2020	2021
Ja	98	97	99	
Ja, helt				94
Ja, delvis				5
Nej	2	3	1	1
Totalt	100	100	100	100

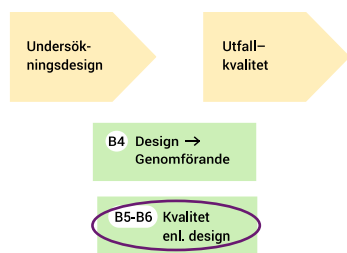
Tabell B5 Statistikens kvalitet, 2021, andel i procent av totalt 309 svar

Avvek statistikens kvalitet påtagligt från målsättningen i undersökningens design under utvärderingsåret när det gäller:	Ja, till det bättre	Ja, till det sämre	Nej	Vet inte	Totalt
Statistikens innehåll	5	3	92	0	100
Tillförlitlighet	4	3	92	2	100
Aktualitet och punktlighet	1	3	96	0	100
Tillgänglighet och tydlighet	3	1	96	0	100
Jämförbarhet och Samanvändbarhet	1	3	94	2	100

Not: Avrundningar kan medföra att summeringar i tabellen inte summerar exakt till 100 procent.

Ingen tidsserie visas för tabell B5 pga. bristande jämförbarhet mot tidigare års fråga. Tidigare år ställdes frågan endast till de produkter som svarade ja till en fråga om produktkvaliteten avvek påfallande från målsättningen i undersökningens design. Sedan följde en öppen fråga för vilka eller vilken kvalitetskomponent produktkvaliteten avvek. Årets fråga har dessutom flera svarsalternativ än ja eller nej.

Det kan noteras något flera förbättringar jämfört med försämringar förutom med Aktualitet och punktlighet respektive Jämförbarhet och samanvändbarhet.

Tabell B6 Sammanfattande bedömning om statistikens kvalitet, 2018–2021, andel i procent

Sammantaget, avvek statistikens kvalitet påtagligt från målsättningen i undersökningens design under utvärderingsåret?	2018	2019	2020	2021
Ja	7	7	5	-
Ja, till det bättre	-	-	-	2
Ja, till det sämre	-	-	-	2
Nej	92	93	95	96
Totalt	100	100	100	100

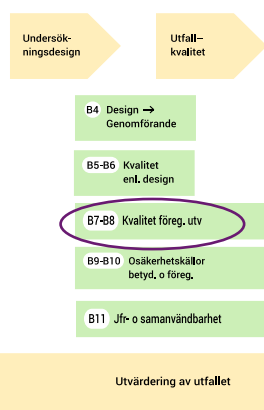
Not: Avrundningar kan medföra att summeringar i tabellen inte summerar exakt till 100 procent.

Notera att flera svarsalternativ var möjliga avseende 2021 avseende frågan i tabell B6.

Tabell B7 Större skillnader för kvalitetskomponenterna, 2021, andel i procent av totalt 309 svar

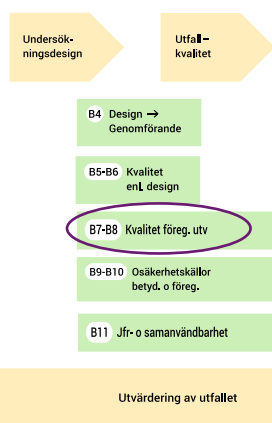
Skiljer sig statistikens kvalitet från föregående utvärdering när det gäller kvalitetskomponenterna	Ja, till det bättre	Ja till det sämre	Nej	Inte aktuellt, första utvärdering	Vet inte	Totalt
Statistikens innehåll	14	1	82	2	1	100
Tillförlitlighet	9	3	85	2	2	100
Aktualitet och punktlighet	6	3	88	2	1	100
Tillgänglighet och tydlighet	12	1	84	2	1	100
Jämförbarhet och Samanvändbarhet	8	4	85	2	2	100

Not: Avrundningar kan medföra att summeringar i tabellen inte summerar exakt till 100 procent.

Ingen tidsserie visas för tabell B7 pga. bristande jämförbarhet med tidigare års fråga. Den tidigare frågan efterfrågar kvalitetskomponent på lämplig nivå, högst tre, och endast om svaret var ja, att statistikens kvalitet skilde sig från föregående utvärdering. Sedan fick man en fråga om skillnaden avsåg en förbättring eller försämring (helst med en kort beskrivning av skillnaderna). Den nya frågan ställs med fem fasta kvalitetskomponenter och med flera svarsalternativ.

Resultatet är dock liknande jämfört med tidigare år, att statistikens kvalitet inte skiljer sig med föregående utvärdering för ca 85 procent av produkterna. Årets fråga verkar ha gett ökade möjligheter för SAM att nyansera sina svar när man tvingas fundera på om skillnaderna utgjorde förbättringar eller försämringar, per kvalitetskomponent. Som tidigare år handlar den stora merparten om förbättringar snarare än försämringar.

Tabell B8 Sammanfattande bedömning av jämförelsen, 2021

Sammantaget, skiljer sig statistikens kvalitet från föregående utvärdering?	Andel	Antal
Ja, till det bättre	17%	51
Ja, till det sämre	2%	7
Nej	79%	243
Inte aktuellt, detta är första utvärderingen för produkten	3%	8

Not: Avrundningar kan medföra att summeringar i tabellen inte summerar exakt till 100 procent.

Ingen tidsserie visas för tabell B8 pga. bristande jämförbarhet bakåt i tiden. Den tidigare frågan hade flera svarsalternativ (mycket sämre, något sämre, lika, något bättre, mycket bättre). Resultatet för 2021 är dock jämförbart med tidigare år i bemärkelsen att cirka 80 procent angav att statistikens kvalitet inte skiljer sig från föregående utvärdering. Och om den skiljde sig handlar det om förbättringar med knappt 20 procent.

Tabell B9 Osäkerhetskällors betydelse, 2018–2021, andel i procent

Vilken osäkerhetskälla bedöms ha haft störst betydelse för statistikens osäkerhet under utvärderingsåret?	2018	2019	2020	2021
Urval	8	7	6	9
Ramtäckning	11	11	12	13
Mätning	34	32	32	29
Bortfall	20	20	19	18
Bearbetning	10	9	12	17
Modellantaganden	8	9	12	13
Vet inte	9	11	7	-
Totalt	100	100	100	100

Not: Avrundningar kan medföra att summeringar i tabellen inte summerar exakt till 100 procent.

Liksom tidigare år uppges osäkerhetskällan, Mätning, som bedöms ha haft störst betydelse för statistikens osäkerhet under utvärderingsåret, även om den har något lägre andel 2021. Osäkerhetskällan bearbetning har i stället ökat sin andel med cirka 50 procent från 12 till 17 procent.

Tabell B10 Jämförelse med föregående utvärdering, olika osäkerhetskällor, 2021, andel i procent av totalt 309 svar (209 avs. urval)

Har inflytandet av följande osäkerhetskällor ändrats påtagligt från föregående utvärdering när det gäller	Ja, ändrats till det bättre	Ja ändrats till det sämre	Nej	Inte aktuellt, första utvärdering	Totalt	Antal svar totalt
Urval	4	1	91	4	100	209
Ramtäckning	3	2	93	3	100	309
Mätning	5	0	92	3	100	309
Bortfall	3	5	90	3	100	309
Bearbetning	7	2	89	2	100	309
Modellantaganden	3	0	94	3	100	309

Not: Avrundningar kan medföra att summeringar i tabellen inte summerar exakt till 100 procent.

Notera att svaren till frågan avseende osäkerhetskällan, urval, redovisas för totalt 209 svar eftersom det avgavs för 100 produkter i ett särskilt svarsalternativ att statistiken inte baseras på en urvalsundersökning.

Ingen tidsserie visas för tabell B10 pga. bristande jämförbarhet med tidigare års fråga. I den tidigare frågan fick man ange den osäkerhetskälla vars inflytande ändrats mest och varför samt om förändringen innebar en förbättring eller försämring. Den nya frågan går igenom de sex osäkerhetskällorna. Liksom fråga B7 ger mer möjlighet för SAM att nyansera avseende kvalitetskomponenter, ger även den nya frågan B10 sådana möjligheter avseende osäkerhetskällor, jämfört med det tidigare formuläret.

Där inflytandet har ändrats påtagligt från föregående utvärdering handlar det mest om förbättringar än med försämringar med undantag för bortfall där det är tvärtom. Tidigare har förbättringar angetts mest avseende urval när det inte fanns några fasta alternativ på osäkerhetskällor. Med det nya frågeformatet handlar det snarare om flest förbättringar inom bearbetning (7 procent) följt av mätning (5 procent). I år är andelen som uppger att inflytandet inte har ändrats påtagligt drygt 90 procent i genomsnitt för nästan alla osäkerhetskällor jämfört med drygt 80 procent tidigare. Detta kan vara en effekt av en tydligare fråga där möjlighet finns att titta på definitioner på de olika osäkerhetskällorna.

Tabell B11 Jämförbarhet och sammanvändbarhet, 2021, andel i procent av totalt 309 svar

Vilken faktor bedöms ha haft störst betydelse för kvalitetskomponenten Jämförbarhet och sammanvändbarhet under utvärderingsåret?	2018	2019	2020	2021
Definitioner	50	52	50	46
Metoder	31	25	24	21
Omvärldsförändringar	19	23	26	33
Totalt	100	100	100	100

Tidsserien visar på att *definitioner* är fortsatt den faktor som har störst betydelse för jämförbarhet och sammanvändbart för statistiken, om än en något lägre andel, 46 procent, avseende 2021. Av de frivilliga kommentarerna anges av många att definitioner ofta skiljer sig mellan det som SAM efterfrågar jämfört med den definition som vanligen används hos uppgiftslämnaren.

Serien visar också på en stadig ökning i faktorn, *omvärldsförändringar*, sedan 2018 dvs. från 19 procent till 33 procent. Av de frivilliga kommentarer är det många som refererar till pandemin som orsak följt av lagändringar.

B9-B10	Osäkerhetskällor betyd., o föreg.
B11	Jfr- o sammanvändbarhet

Återkoppling till kommande år

Utvärdering av utfallet

Official Statistics 2021, Part 2. Evaluation of the Quality of Official Statistics

Summary

According to Section 13a of the Regulation (2001:100) on official statistics, the statistical agencies (SAM) must evaluate the quality of official statistics, each within their statistical area. The evaluations for 2021 were made in accordance with Statistics Sweden's regulations and general advice (SCB-FS 2021:26) on the evaluation of the quality of official statistics. The regulated quality concept by Statistics Sweden for official statistics is of central importance for the evaluation.³⁹

The general purpose of the evaluation is to strengthen the government's ability to monitor and assess the quality of the official statistics, on an overall level. Another purpose is to enable SAM to conduct systematic reviews of the quality of the statistics.

Based on the 2021 results, the quality of the official statistics has improved compared to 2020. Statistics Sweden's assessment of the development compared to 2020, by quality component, shows that:

- **Relevance** (content of statistics) has improved
- **Accuracy** has improved somewhat
- **Timeliness and punctuality** remains largely unchanged
- **Accessibility and clarity** has improved somewhat
- **Comparability and coherence** have improved somewhat

As in previous years, Statistics Sweden notes serious deficiencies in SAM's understanding and ability to formulate quality requirements based on the purpose of the statistics. The measures taken by Statistics Sweden in 2021 were insufficient. Thus, SAMs have limited possibilities to reap the benefits of the evaluation to make improvements. The deficiencies also limit Statistics Sweden in its analysis of the results.

Improvements in the evaluation forms are needed in the short term and in the longer term, changes in the evaluation approach itself to create a more dynamic and proactive evaluation. Statistics Sweden needs to strengthen the statistical leadership within the system of official statistics and provide more advice and support to SAM on questions of principle on the quality of statistics.

³⁹ [Statistics Sweden's regulations on quality in official statistics; \(scb.se\)](https://scb.se/quality-in-official-statistics)

SCB beskriver Sverige

Statistikmyndigheten SCB förser samhället med statistik för beslutsfattande, debatt och forskning. Vi gör det på uppdrag av regeringen, myndigheter, forskare och näringsliv. Vår statistik bidrar till en faktabaserad samhällsdebatt och väl underbyggda beslut.